Радченко Т. А.,*кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри перекладу**Дніпровського державного технічного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ГАЗЕТНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У статті йдеться про те, що радикальні зміни в мові засобів масової інформації пов'язані з науково-технічним прогресом, соціально-політичними й економічними перетвореннями, що відбуваються останнім часом у суспільстві.

Словниковий склад англійської мови інтенсивно поповнюється новими словами та виразами. Акцентовано, що мова сучасної преси є одним із головних джерел поширення новоутворених лексичних одиниць. Наведено приклади лексико-фразеологічних інновацій у контексті, які надають газетному тексту більшій виразності та яскравого емоційно-експресивного забарвлення, і розглянуто проблеми, пов'язані з їх перекладом українською мовою.

Наголошено, що для сучасного газетного тексту характерне застосування різноманітних способів мовної компресії. Зазначено, що скорочення слів є одним із найпоширеніших видів економії мовних ресурсів і має на меті максимальну компресію інформації на лексичному рівні.

Підкреслюється, що з метою якнайшвидшого донесення думки автора в газетному тексті використовуються аббревіатури, для адекватного перекладу яких необхідний детальний розбір. Наведено приклади усічених слів різних типів у контексті. Наголошено на зростанні продуктивності телескопії як одного з новітніх і найпоширеніших способів словотвору сучасної англійської мови. Популярність використання телескопізмів пов'язана з простотою їх утворення й компактністю передачі змісту новоутвореного поняття.

У зв'язку з бажанням надати мовленню емоційної експресивності в газетному тексті акцентовано на використанні розмовної лексики, запозичень з жаргону фахівців різних сфер, представників різних етнічних груп тощо.

У результаті дослідження доведено, що описовий спосіб перекладу є найефективнішим для адекватного перекладу вищезазначених новоутворених лексичних одиниць через відсутність їх у мові перекладу.

Ключові слова: газетний текст, неологізм, фразеологічна інновація, скорочення, телескопізм, розмовна лексика, способи перекладу.

Постановка проблеми. Засоби масової інформації (інтернет, телебачення, радіо, преса) є важливим інструментом повідомлення та мають великий вплив на свідомість людей. Одним із показників мовного розвитку суспільства є саме мова ЗМІ.

Сучасний газетний текст характеризується стислістю викладу інформаційного повідомлення й ретельним відбором мовних засобів. Актуальність дослідження зумовлена великою кількістю та частотою вживання лексико-фразеологічних інновацій, різних видів скорочень і розмовної лексики в мові сучасної преси, які, у свою чергу, становлять труднощі з перекладацького погляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних і зарубіжних мовознавців досліджували мову преси в різних аспектах, серед них – О. Альгіна, І. Арнольд, Г. Винокур, І. Гальперін, Л. Даниленко, Т. Добросклонська, С. Єрмоленко, Ю. Зацний, Т. Казакова, І. Корунець, В. Костомаров, І. Мірошніченко, Н. Поліщук, Г. Солганик, О. Стишов, І. Холявко, А. Янков та інші.

Дослідницький інтерес лінгвістів до сучасного масмедійного дискурсу як особливого комунікативного феномена зумовлений його особливостями, до яких вітчизняний мовознавець І. Мірошніченко відносить «медіазалежність, реалістичність, мультимодальність, інтердискурсивність, спрямованість на широку масову аудиторію, дистантність мовленнєвого акту, динамічність, спектакулярність, інтенсивну експресивність» [1, с. 3–4].

Як слушно зауважує Н. Поліщук, сьогодні «газетний текст нейтралізував традиційні газетні стандарти, усунув стилістичні та лексичні обмеження», оскільки «емоційно-експресивного забарвлення газетним матеріалам надають вдало підібрані слова й вислови» [2, с. 1].

Науковець О. Альгіна, досліджуючи проблеми перекладу газетно-публіцистичних текстів статей, наголошує, що найчастіше причинами помилок при перекладі медійних текстів є «саме неправильна інтерпретація або нерозуміння вихідного тексту» [3, с. 40].

Мета статті – дослідити лексичні особливості газетного тексту як специфічного об'єкта перекладацької діяльності.

У межах дослідження залучимо до аналізу лексичні особливості англійських газетних текстів, які зазвичай створюють труднощі при перекладі: неологізми, фразеологічні інновації, скорочення (аббревіатури, усічення, телескопізми) та жаргонізми. Результати дослідження ґрунтуються на даних словника лексико-фразеологічних інновацій англійської мови [4].

Виклад основного матеріалу. Словниковий склад сучасної англійської мови швидко реагує на зміни, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності людини, на появу нових предметів, явищ і понять. Зазначене неминує тягнути за собою утворення лексико-фразеологічних інновацій або зміну семантики тих чи інших слів.

Основним критерієм при перекладі неологізму має бути однозначність його тлумачення. З'ясувавши значення неологізму в контексті, необхідно здійснити його переклад засобами української мови. Наприклад:

*Is our current government run by an **amentocracy**? The neologism is derived from **ament**, the prefix for stupidity.*

Найефективнішим способом для передачі значення нового слова вважається описовий переклад, оскільки саме за допомогою

цього способу можна повно й точно передати всі основні ознаки новоствореного поняття. Таким чином, беручи до уваги той факт, що в реченні надано пояснення слова *ament* («слабоумний»), значення досі неживаного в мові неологізму *amentocracy* перекладено як «уряд, до складу якого входять недостатньо підготовлені особи».

На думку мовознавців, саме «газетні тексти по праву можна вважати лабораторією зі створення фразеологічних новотворів, оскільки вони з великою мобільністю здатні повно й динамічно відобразити всі інновації фразеологічного характеру» [5].

Glen and Phyllis Swank were looking to move from southern California two years ago. "We wanted to leave the rat race and join the mouse race", said Phyllis, who among other jobs worked at a Jewish day school, a private high school, an affordable housing program and as a cake decorator. Glen, who labored for 25 years as an applications engineer for the world's largest tool manufacturer, said retiring from that job was retirement number one. He is currently in what he calls retirement number two: serving bed and breakfast customers.

Фразеологічна інновація *mouse race* означає «спокійне, позбавлене стресів життя». У статті йдеться про те, що подружжя Глен і Філіс Суонк після багаторічної праці вийшли на пенсію та вирішили переїхати з південної Каліфорнії до більш тихого містечка. Інновацію *mouse race* створено механізмом антонімічної аналогії з терміном *rat race* – «щуряча гонка», що вводить поняття стресового й напруженого життя, шалену гонитву за багатством або зайняття метушливими справами. У перекладі використано комбінований спосіб, поєднавши калькування з описовим перекладом для виділення образної основи фразеологізму й уточнення його змісту.

З перекладацького погляду фразеологічні інновації становлять великі труднощі через їх ідіоматичність. Для відтворення номінативної інформації зазначених одиниць у разі відсутності еквівалентів та аналогів, неможливості використання дослівного перекладу через неправильне розуміння змісту фразеологізму найбільш доречним є описовий спосіб перекладу: *vinyl village* – місто або його район з невиразною архітектурою, дешевими будівлями; *hotel journalism* – недостовірні та поверхові репортажі про стан справ у місцях бойових дій (коли репортер перебуває в надійно захищеному місці); *horse blanket* – надто довга, складна й малозрозуміла інструкція, доповідь; *speed table* – дорога з підйомом, призначена для сповільнення руху транспорту; *ego wall* – стіна, на якій особа розвішала свої дипломи, сертифікати, нагороди, фотографії з відомими людьми.

Як спосіб економії мовних засобів у газетних текстах широко використовуються лексичні скорочення, які лінгвісти поділяють на аббревіатури, усічення та контамінації (телескопізми) [6, с. 310]. Проте, незважаючи на використання мінімуму мовних засобів, головна їх мета – передача максимального змісту інформації.

Специфіка аббревіатур полягає в тому, що перекласти їх буває практично неможливо без детального розбору. Наведемо декілька прикладів.

'My bonus is 'shameful' – but I worked hard to get it, 'said John Konstantinidis, a wholesale insurance broker, lunching Friday at Harry's at Hanover Square. 'I'm a HENRY, 'Mr. Konstantinidis added. 'High Earner but Not Rich Yet.'

У цьому випадку в самому газетному тексті подано тлумачення акроніма *HENRY*, що є аббревіатурою фрази *'High Earner*

but Not Rich Yet' – «особа, яка має достатній прибуток, проте не може водночас уважатися заможною».

... If things go bad in a MOUT [military operations in urban terrain] environment, they go bad quickly. Troops here have planned extensively for urban fighting even as they hope to avoid it.

У реченні надається пояснення, що *MOUT* є аббревіатурою словосполучення *military operations in urban terrain*, тому переклад здійснено за допомогою калькування – «воєнні операції на території міста».

Для передачі інформації в більш стислому вигляді в газетних текстах використовуються різні види усічених слів. Наприклад:

I see no problem with nonagenarians having driving tests a tad more frequently. Probably some of the other "genarians" could use more frequent testing, as well. My guess is that they will perform better than those who are on the cellphone or text messaging while driving.

У реченні вжито скорочення *genarian* від слів *septuagenarian*, *octogenarian* тощо, що перекладається як «людина похилого віку» (тип усічення афереза – відсікання початкової частини слова).

Is there room under the conservative umbrella for someone who respects the free market, but resents what its unfettered expression is doing to our cities and lives? Apparently, there is, in fact, people like me even have a name: "crunchy cons."...

Словосполучення *crunchy con*, у якому усічене слово *conservative* (тип усічення апокопа – відсікання кінцевої частини слова) перекладається як «людина з ультраконсервативними поглядами й розвинутою екологічною свідомістю».

The "terp", as the grunts call their Afghan interpreter, sums up the atmosphere.

У цьому випадку *terp* є скороченням слова *interpreter* – «перекладач-синхроніст» (змішаний тип усічення, коли відсікається початкова та кінцева частини слова).

Останнім часом одним із найпродуктивніших способів утворення нових слів є телескопія. Проте для коректного й адекватного перекладу телескопізмів необхідний аналіз контексту та розуміння того, зрощення яких лексичних одиниць або їх фрагментів відбулося.

Europe's hostels now offer cool upmarket accommodations at bargain prices. There are still the communal areas that made hostels the social place to be in the early '90s, but now they are matched by posh facilities. The clientele includes fewer backpackers, more flashpackers: holidaymakers with a taste for the nice things but who are cost-cutting in keeping with the climate.

У статті йдеться про європейські гостели, які сьогодні пропонують високоякісні умови проживання за вигідними цінами. Клієнтами таких готелів стають переважно не просто самостійно подорожуючі туристи з рюкзаком за плечима, а так звані *flashpackers* (зрощення слів *flash* + *backpacker*), заможні туристи, які подорожують пішки, намагаючись у такий спосіб стримувати зміни клімату, проте обирають першокласні заклади для відпочинку.

During a recession, the tendency for consumers to prefer home-based indulgences, such as cocktail parties and lavish dinners. The growing trend for consumers looking for cheaper ways to maintain the good life they have become accustomed to has led to a new term being coined – "homedulgence". The move to "homedulgence" is one way consumers can ride out the recession and it is predicted it will soon extend to many other areas of life, such as mix-your-own cocktails evenings and home dining clubs.

Слово *homedulgence* (зрощення слів *home* + *indulgence*) буде перекладатися описово, оскільки саме цей спосіб перекладу

є найефективнішим для передачі значення досі не вживаного в мові нового терміна: прагнення людей під час економічного спаду задовольняти свої потреби і примхи щодо вишуканих обідів і коктейльних вечірок удома, а не в ресторанах чи клубах (з метою економії).

Speedy delivery of goods is also at the center of Mr. Kasarda's theory of what he calls the aerotropolis, a population and business center formed around an airport in the way that cities once formed around ports and crossroads.

Телескопізм *aerotropolis* демонструє зрощення двох слів: *aero-* та *metropolis*. У статті йдеться про те, що швидка доставка товарів, згідно з однією з теорій, здійснюється завдяки тому, що економічне й соціальне життя великого міста обертається навколо вузлових аеропортів, як раніше це відбувалося навколо портів і перехресть доріг. Телескопізм *aerotropolis* можна передати шляхом транскодування (коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу), оскільки слово є зафіксованим у тлумачному [7] і перекладному [8] онлайн-словниках. Проте значення слова необхідно пояснити за допомогою описового перекладу, оскільки воно ще не ввійшло до загального вжитку і його значення неможливо визначити поза певним контекстом.

На думку українських лінгвістів, сьогодні в багатьох мовах світу, англійській зокрема, «ясно простежується тенденція демократизації, під якою насамперед розуміється зближення писемно-літературної мови з усно-розмовною нелітературною», де важливу роль відіграє сленг» [4, с. 5]. Процес спрощення норм літературної мови, використання лексики і фразеологічних інновацій з нелітературних розмовних джерел значною мірою підтримується ЗМІ.

A Downing Street-based policy unity has proposed plan to place a 'fat tax' on junk food in an attempt to tackle the rising incidence of heart disease.

У статті йде мова про те, що політична єдність, яка базується на Даунінг Стріт, запропонувала ввести спеціальний податок на шкідливу їжу, намагаючись у такий спосіб подолати частоту серцевих захворювань, що зростає. Словосполучення *fat tax* є зафіксованим в онлайн-словнику [8] і для адекватної передачі його змісту перекладається за допомогою описового способу – як «податок на продукти харчування з високим вмістом насичених жирних кислот».

В умовах сьогодення спостерігається збагачення лексики англійської мови завдяки запозиченням із жаргону фахівців різних сфер, представників різних етнічних груп тощо. Жаргонізми широко використовуються в газетних текстах як із їх тлумаченням, так і без пояснень, якщо їх уже включено до академічних словників.

Designer handbags have been stolen to order in a recent series of smash-and-grab store raids in the capital. Scotland Yard has set up a special detective squad to target the gangs, but it appears the "glam raiders" – as people in fashion circles have taken to calling them – are still very much at large.

Ідеться про грабіжників на автомобілях, які викрадають модні товари шляхом розбивання вітрини крамниці. У статті пояснюється, що в модних колах такі грабіжники отримали назву *glam raiders*.

Customers say Alberto is "good money", a slang term meaning he is good at his job. They know Alberto is aware of the small intricacies regarding their hair and the way it grows.

У статті пояснюється, що *good money* є сленговим терміном, який використовується для характеристики людини, котра є компетентною особою та добре виконує свою роботу.

"We bodyslammed them today and killed hundreds of those guys", said Maj. Gen. Frank L. Hagenbeck, the commander of the operation near Gardez, 75 miles south of Kabul, the capital.

Дієслово *bodyslam*, яке використовується в жаргоні військових, включене до перекладного словнику [4] та означає «завдати нищівного удару».

"Leg Attack": Left untreated, leg attacks can lead to ulcers that won't heal, infections like gangrene, permanent nerve damage and, in severe cases, a 30% chance of amputation of the toes, foot or leg.

Інновація *leg attack* запозичена із жаргону медичних працівників і, судячи з контексту, означає «хворобу, спричинену недостатнім постачанням крові, унаслідок, зокрема, утворення тромбів в артеріях».

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що лексичні особливості англомовних газетних текстів, а саме: неологізми, фразеологічні інновації, скорочення та жаргонізми, становлять певні труднощі в аспекті перекладу українською мовою. З огляду на наведені приклади, робимо висновок, що в більшості випадків переважає описовий переклад. Незважаючи на той факт, що недоліком такого способу перекладу вважається багатослівність, саме він найбільш точно відбиває основний зміст новоутворених лексичних елементів англійської мови. Таким чином, переклад газетних текстів є творчим процесом, що вимагає від перекладача досить високого рівня мовної компетентності.

Література:

1. Мірошніченко І.Г. Стилістичний текст в українському масмедійному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Дніпровський нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро, 2020. 275 с. URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/dissertations/K08.051.05/dissertation_5f47fa5e219da.pdf.
2. Поліщук Н.О. Термінологіка як джерело оновлення газетного тексту (на матеріалі газет перших десятиліть ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2019. 19 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/aref_polishchuk.pdf.
3. Альгіна О.В. Функционально-стилистические особенности английской газетной статьи в аспекте перевода : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Санкт-Петербургский гос. ун-т Санкт-Петербург, 2017. 207 с. URL: <https://disser.spbu.ru/files/diss2/2/dissert/LhCdKkgYBT.pdf>.
4. Зацний Ю.А., Янков А.В. Нова розмовна лексика і фразеологія : англо-український словник. Вінниця : Нова книга, 2010. 224 с.
5. Онищук Н. Фразеологические неологизмы и фразеологические инновации в современной лингвистической науке. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16460/1/Onyshchuk.pdf>.
6. Дзюбіна О.І. Скорочення як спосіб утворення неологізмів у сучасній англійській мові (на матеріалі англомовних інтернет-видань та форумів в молодіжних соціальних мережах). URL: <https://visnyk.zu.edu.ua/Articles/75/61.pdf>.
7. Word Spy. URL: <https://www.wordspy.com>.
8. Multitran. URL: <https://www.multitran.com>.

Radchenko T. Features of reproduction of English newspaper texts in the Ukrainian language

The article argues that radical changes in the language of the media are associated with scientific and technological progress, socio-political and economic transformations that have taken place recently in society.

The vocabulary of the English language is intensively replenished with new words and expressions. It is emphasized that the language of the modern press is one of the main sources of the spread of newly formed lexical units. Examples of lexical and phraseological innovations in the context, which add bright emotional expressiveness to the newspaper text, are given, and the problems related to their translation into Ukrainian are considered.

It is underlined that the modern newspaper text is characterized by the use of various methods of speech compression. It is noted that shortening is one of the most common types of saving language resources and aims to maximize the compression of information at the lexical level.

In order to convey the author's opinion as quickly as possible abbreviations are used in the newspaper text, for the adequate translation of which a detailed analysis is required. Examples of clipped words of different types in

the context are given. Emphasis is placed on telescoping increase in productivity as one of the newest and most common ways of word formation in modern English. The popularity of the use of telescopes is associated with the simplicity of their formation and the compactness of the transfer of the meaning of the newly formed concept.

In connection with the aim to give speech emotional expressiveness to the newspaper text, the emphasis is on the use of colloquial vocabulary, borrowings from the jargon of specialists in various fields, representatives of different ethnic groups, etc.

As a result of the research it is proved that the descriptive method of translation is the most effective one for adequate translation of the abovementioned newly formed lexical units due to their absence in the language of translation.

Key words: newspaper text, neologism, phraseological innovation, abbreviation, portmanteau word, colloquial vocabulary, translation methods.